

Slavjanskije kultury i mirovoj kulturnyj process. Materialy meždunarodnoj naučnoj konferencii UNESCO. Minsk 1985, 486 stran.

Jak napovídá podtitul, sborník obsahuje příspěvky přednesené na konferenci, která se konala v Minsku na podzim 1982 a již se zúčastnilo více než 200 odborníků z 22 zemí. Na plénu i v sekcích se hovořilo o metodologických základech komplexního studia kultury slovanských národů, o ideové estetickém potenciálu slovanského příspěví do světové kultury, o jejím místě v nejstarším období, dále o nejstarších pramenech lidového umění Slovanů, o vztahu k byzantské kultuře i o vymezení cyrilometodějských tradic v slovanských literaturách a o mnoha dalších otázkách typologické povahy, vzájemných vztahů, uměleckého procesu v našem století, humanistické jednoty kultury 20. století i vzájemné výměny kulturních hodnot mezi slovanskými a neslovanskými národy.

D. F. Markov v úvodním referátu pojednal o některých metodologických otázkách spjatých se studiem dějin kultury slovanských národů a pokusil se vymezit pojem kultury. Do pojmu kultura Markov řadí osvětu, vědu, uměleckou kulturu (tj. literaturu, výtvarné umění, divadlo, hudbu, architekturu). Proto studium kultury vyžaduje integraci různých vědních disciplín. Za nejdůležitější princip studia kultury považuje princip její historické (diachronní) a synchronní (strukturní) typologie. V tom vidí základy skutečného vědeckého přístupu ke kultuře. Uvádí některé typy kultury v průběhu historického vývoje a jejich příznačné jevy.

Autor se podrobněji zmiňuje o přínosu slovanských kultur zejména v 19. století do pokladnice evropského a světového kulturního procesu, vymezuje úlohu recepce a zdůrazňuje, že recepce je vlastně ukazatelem vzájemného aktivního působení kultur.

G. Rote hovořil v rovněž metodologicky pojatém vystoupení o vzniku slovanských kultur a jejich významu pro současný svět. Podle Roteho probíhala integrace Slovanů do celoevropského dějinného vývoje v průběhu staletí v sedmi základních etapách od jejich stěhování až po léta 1945—1948, kdy další vývoj všech slovanských národů byl postaven na zcela nových politických, ekonomických a kulturních základech. Dodejme, že přitom navázaly na živé kulturní dědictví minulosti a dále je pak nebyvalým způsobem rozvíjejí.

Každý ze tří základních oddílů sborníku (slovanské kultury ve starověku a středověku, v nové době a ve 20. století) obsahuje více než tři desítky příspěvků autorů ze slovanských i neslovanských zemí, z nichž některé mají obecnější srovnávací charakter, jiné pojednávají o konkrétních otázkách vývoje kultury u jednotlivých slovanských národů. K metodologicky i materiálově nejpracovanějším patřily některé příspěvky sovětských autorů. Tak např. společný referát S. B. Bernštejn a A. G. Klepikova ové poukázal na základě Karpatského nářečního atlasu na kulturně historické aspekty areální dialektologie. V. I. Zlydněv na základě materiálu západních a jižních Slovanů pojednal o kulturních vztazích a formování národních kultur v 18. a 19. století. Na podobném materiálu je založen rovněž příspěvek I. I. Leščilovské o místě a úloze kultury v historickém procesu v období vzniku novodobých národů, zatímco V. A. Djakov a V. I. Frejdzon vytyčili základní etapy vývoje a typologii společensko-politického myšlení slovanských národů v 19. století. A. S. Mylnikov upozornil na příspěví slovanských národů k vzniku společensko-politických a estetických koncepcí evropského osvícenství.

Z dalších příspěvků je třeba upozornit na referát U. Lehmana (NDR) o Herderovi a slovanských kulturách v kontextu evropského osvícenství a slovanského obrození a na vystoupení M. Szymczaka (Polsko) o úloze spisovného (literárního) jazyka při formování kultur slovanských národů.

V rámci konference proběhly rovněž diskuse „u kulatého stolu“. První byla věnována „kultuře Kyjevské Rusi a světovému kulturnímu procesu“ (v souvislosti s 1500. výročím založení Kyjeva), druhá „klasikům běloruské literatury Janku Kupalovi a Jakubu Kolosovi v kontextu slovanských literatur“ (u příležitosti 100. výročí jejich narození).

Z obou diskusí „u kulatého stolu“ je do sborníku zařazeno po 13 příspěvcích, většinou sovětských autorů. Jediný zahraniční referát S. Ž. Markoviče (Jugoslávie) pojednává o stycích Kyjevské Rusi se Srby.

Nedostatečně zastoupení českých a slovenských odborníků charakterizuje celkovou nepříliš utěšenou situaci, jaká existuje v naší slavistické vědě. Československé

příspěvky si všimly významu cyrilometodějské tradice v slovenské kultuře (M. Eliáš), vztahu socialistické kultury k pokrokovému dědictví minulosti (K. Rosenbaum), literatury proti fašismu a válce (H. Hrzalová) a místa a úlohy, jakou sehrála Matice slovenská v národní kultuře (V. Mrůškovič).

Mezinárodní asociace pro studium a šíření slovanských kultur (MAIRSK) při UNESCO, která byla organizátorkou konference v Minsku, zorganizovala počátkem října 1986 v Praze další vědeckou konferenci, na níž její účastníci diskutovali k předloženým tezím připravované osmivazkové syntézy dějin slovanských kultur. Jednotlivé svazky zpracují týmy odborníků ze Sovětského svazu, Československa (3. svazek, který obsáhne dějiny kultury slovanských národů od poloviny 18. do poloviny 19. století), Bulharska a Polska. Poslední svazek bude věnován slovenské kultuře v neslovanském světě a zpracují jej italští slavisté.

Ivan Dorovský

Kliment Ochridski. Studii. Skopje 1986, 277 stran.

V roce 1986 uplynulo 1100 let od příchodu Klimenta, jednoho z nejvýznamnějších žáků a pokračovatelů díla Cyrila a Metoděje, do Ochridu. U příležitosti tohoto jubilea konalo se koncem září 1986 v Ochridu mezinárodní sympozium, jehož účastníci se pokusili všestranně osvětlit úlohu Ochridské literární školy v rozvoji slovanského písemnictví a slovanské osvěty. Makedonská akademie věd, která sympozium organizovala, pohotově vydala sborník studií z oblasti jazyka, literární historie, historiografie a dějin umění.

V šesti literárněhistorických statích usilují jejich autoři o osvětlení některých méně známých stránek činnosti Klimenta Ochridského nebo o novou interpretaci již ověřených historických skutečností. Nedávno zesnulý Ch. Polenaković († 1984) uveřejňuje svou studii o vztahu makedonských obrozeneckých literárních a kulturních pracovníků k cyrilometodějské tradici a zvláště ke Klimentu Ochridskému, která vyšla časopisecky již v roce 1967. Ukazuje v ní, jak se obrozenci básníci, dramatici, sběratelé lidové slovesné tvorby J. Ch. Konstantinov-Džinot, P. Zografski, bratři D. a K. Miladinovovi, R. Žinzifov a G. Dinkata vraceli ve své tvorbě k nejstaršímu období slovanského písemnictví a jak se Klimentova osobnost odrazila v jejich díle.

Nejrozsáhlejším textem ve sborníku je studie V. Stojčevské-Antičové, nazvaná Kliment Ochridski. Autorka v ní na základě téměř veškeré dostupné odborné literatury podala vyčerpávající analýzu dosavadního studia cyrilometodějské problematiky, která i v současném slavistickém bádání stále zaujímá jedno z předních míst. Soustředila se přitom na vlastní interpretaci dvou existujících životů Klimenta Ochridského — tzv. Velkého života, jehož autorem je řecký arcibiskup Teofylakt, a Stručného krátkého života napsaného D. Chomatianem. Stojčevská se zabývá rovněž jejich zachovanými opisy a jejich překlady do ruštiny, latiny, češtiny, slovenštiny, makedonštiny, bulharštiny a novořečtiny. Autorka dále rozebírá dosavadní názory o Klimentově původu a souhlasí nakonec s tvrzením ruského paleoslovenisty N. L. Tunického, který se domnívá, že Kliment byl byzantským Slovanem pocházejícím z blízkosti Metodějova rodiště.

Značnou část své studie věnovala Stojčevská-Antičová odpovědi na otázku, kde se nacházela oblast Kutmičevce, kam poslal bulharský kníže Boris Klimenta po jeho návratu z Velké Moravy. Svou studii končí autorka výkladem o Klimentově literární, učitelské a osvětové činnosti. Je chvályhodné, že Stojčevská celkem dobře zná naši odbornou produkci o dané problematice a že se odvolává na práce J. Dobrovského, P. J. Šafaříka, K. Jirečka a dalších.

Neznámé opisy dvou Klimentových „slov,“ pocházejících z 13. století a nacházejících se nyní v knihovně Akademie věd v Leningradě, jsou předmětem analýzy G. Pop-Atanasova, zatímco M. Georgievski referuje o objeveném rukopisném sborníku ze 16. století, který obsahuje také Klimentovu Pochvalu sv. Klimentovi — papeži římskému.